

FISHING COOPERATIVE SOCIETY LTD

OIN-TUA (BY-LAWS)

KANOAN TE OIN-TUA

ARANA AO ANA TABO	3
OINA AO ANA WAAKI NI KARIKIRAKE	3
TABO AKE E KONA NI MWAKURI IAI	3
RIAIM N RIKI BWA TE MEMBWA.....	4
TE BUBUTI NI KAN RIKI BWA TE MEMBWA	4
KAMAUNAAN RIKIM BWA TE MEMBWA	4
MATEN TE MEMBWA	5
KAWEAN BUKINIBWAI	5
TE RAKA IAON BUKINIBWAI	5
MWANEN TE BOBOTI	5
TIANAKIN TE KABAEAKI.....	6
MAUNGATABUN TE BOBOTI.....	6
TE MWAITI AE RIAI N TE MAUNGATABU	7
TE RINERINE N TE MAUNGATABU.....	7
MWAAKAN AO TABEN TE MAUNGATABU	7
MINITIN MAUNGATABU	8
KOMETE	8
MWAKAN AO TABEN TE KOMETE	9
MINITIN BOWIN TE KOMETE	10
MANATIA/TIA KOROBOKI.....	10
AKAUNTANTI/TIA MWANE	11
MWANE N TABUI	11
AKEA TE TARAU	12
TIBWATIBWAN TE RAKA	12
BITAKIN TE OIN-TUA.....	12
KATOTON OIN-TUA, OTENANTI AO TUA NI KAETIETI.....	12
TE AKAUNTI AO BEBAN KABAERANTAN TE AKAUNTI.....	13
KAMANENAAN KANOAN OTENANTI AO TUA NI KATIETI	13

ANA OIN-TUA UEEN NANORAOI FISHING COOPERATIVE SOCIETY LIMITED

ARANA AO ANA TABO

1. E na aranaki te Boboti UEEN NANORAOI FISHING COOPERATIVE SOCIETY LIMITED (“te Boboti”).
2. Ana tabo te Boboti bon TEAORAEREKE EAST

OINA AO ANA WAAKI NI KARIKIRAKE

3. (1) Oin ana karikirake te Boboti ae UEEN NANORAOI FISHING CS LTD e na boboto iaon aikai:

KIRIBATI

- a) Bon te bobwai ni kabwanin ibukin kaboakia nako n te maae ke te kabwanin nakoia kaaina;
- b) karikirake tangomwane ma aio are a kona ni baireaki tokia iroun Tia Tau Mwin Boboti;
- c) ni butimwaei ao ni karin Karin Mwane mairouia membwa ke kaaina;
- d) karikirakei anga tabeua ake ana kona ni kaunga te nano ma te waaki ni kaiko ke n aki bakatae, te uaia ni ibuokanibwai ao bon te kona ni buokia temaana i bon irouna;
- e) karikirake riki tabeua aika a kaineti ma te waaki ao te kantaninga ibukin kaungan te waaki ni boboti (cooperative principles) ke karikirake ake aki tabuaki iaan Tuan Kiribati ao man kakawaki ibukin karekean te kabwaia ma te maiu raoi nakoia taan bwaibwai ke membwa, ma e na riai ni karekeaki ana kariaia te Maungatabu imwain ae a kona ni wakinaki karikirake akanne.

(2) Ibukin kanakoraon ke boutokaan ana waaki ni karikirake n aron akana a oti n **Oin-Tua No. 3(1)** ieta, ao e kona te Boboti ni kaboi ke ni karekei mwakoro-n-aba (land plot), ke bwaai riki tabeua ake a na kainnanaoaki.

4. Ibukin karababaan riki aron ke aan te Boboti ao e kona ni karekei ana bukinibwai ni boboti tabeua ao rabwata ni bitineti tabeua ake a eti aia waaki ni karikirake ni kaineti ma te Tua.

TABO AKE E KONA NI MWAKURI IAI

5. Ana tabo are e kona ni mwakuri iai te Boboti bon **TARAWA TEINAIETA AO ABAIANG.**

RIAIM N RIKI BWA TE MEMBWA

6. Te aomata are e kan riki bwa te membwa n te Boboti, e riai ni kakoauaki bwa:
- (1) e a tia ni koro ke n raka ana ririki ni maiu iaon tebwi-ma-onoua (16) te ririki; ao
  - (2) e mamaeka n ana tabo te Boboti ke ana tabo ake e kona ni mwakuri iai ake a taekinaki n **Oin-Tua No.3** ao **5**.

TE BUBUTI NI KAN RIKI BWA TE MEMBWA

7. (1) Te aomata are e kan riki bwa te membwa n te Boboti:
- (a) e riai ni karokoa ana bubuti n te koroboki nakon te Tia Koroboki/Manatia;
  - (b) e na rinanoaki te bubuti anne iroun te Komete n aia bowi are e na roko ao ngkana e rinanon itera nako ibukin te riki bwa te membwa te tia bubuti n aron are e kaweneaki iaan te tua ao oin-tua aikai, e riai ngkanne te Komete ni butimwaia bwa te membwa;
  - (c) e riai ni kabwaka ana buki-ni-bwai n te mwaiti ae **\$50.00** ao man tauraoui ni kabaeaki n ana Oin-Tua te Boboti;
  - (d) e riai ni koreaki arana n te Boki n te Tau Mwiin Araia Membwa (Register of Members); ao
  - (e) e riai ni kamatoaki rinin te membwa anne ni Maungatabun te Boboti n te ririki ke te Maungatabu ae raka.
- (2) Bukinibwai ake a tuai kabwakaki a riai ni kabwakaki n rabwatan te mwane ke man ana boneti te membwa are riai ni bwaka nakoina.

KAMAUNAAN RIKIM BWA TE MEMBWA

8. Rikim bwa te membwa e kona ni kamaunaki ngkana:
- a) e kamaunaaki tauan mwin te Boboti;
  - e) ko mate;
  - i) ko mino (baba);
  - o) ko aki maeka n te tabo are mwakuri iai te Boboti;
  - u) ko kabaneaki man te Boboti imwin te kaotinano mani mwaitia membwa aika uoua-te-kateni makoro (2/3) ake a roko n te Maungatabu, ni kaineti ma te **Tua ni Kaetieti (Reg). 14**.

MATEN TE MEMBWA

9. N te tai are e mate iai te membwa, te mwaiti ni koaua are kabwakaki ibukin ana bukinibwai e riai ni kaeweaki ke ni kabwakaki nakon are e a tia n rinea n te koroboki man kawakinaki n te boki n Tauan araia membwa are tiainaki imataia uoman tan kakoaua imwin kaitiakana ma te kabowi ma e na riai n aki raka iaon temanna te tia onomwi ma ti ngkana e raka iaon teuana ana bukinibwai te membwa.

KAWEAN BUKINIBWAI

10. (1) Te membwa are e anga ana kariaia n te koroboki e kona ni kaewea ana bukinibwai nakon te membwa temanna ke te aomata are kona n riki bwa te membwa iaan oin-tua aikai ma e riai ni butimwaeaki te aomata anne iroun te Komete bwa te membwa n arona are katauaki iaan **Oin-Tua No. 7**.

(2) Bukinibwai a kona naba ni kaeweaki nakon te Boboti ngkana te boboti anne e bon tau ana mwane, ao man ana kariaia naba te Tia Tau Mwin Boboti n te Koroboki, ma te kaewewe anne e aki kauarerekea ana bukinibwai te membwa iaan ae te kabane n uarereke ma inano n aron are kamatataaki n **Oin-Tua No. 7**. Kabwakaan bukinibwai aikai a ti kona ni karaoaki ngkana a tia n rinanoaki akaunti mani kaitiakaki tarau ake a riai ni bwaka nakon te boboti mairoun te tia bwaibwai n taian bukinibwai aikai, ao man aki rotaki kanoan oin-tua No. 19.

11. Te membwa are e a tia ni kamaunaki ibukin itera ake a kateretereaki iaan **Oin-Tua No.8** (ma tiaki te mate), ma ti ngkana e nakoraai aan te Boboti n te itera ni mwane, ao e na kona ni kaewea ao man anaa ni kabane ana kabitare nakon ao man te Boboti, ma te membwa are e kabaneaki man te Boboti ni kaineti ma te **Tua ni Kaetieti (Reg) No.14** e na ti kona ni kaewea ana bukinibwai are iaon te kabanea n te nambwa ake a kateretereaki n **Oin-Tua No.7**.

TE RAKA IAON BUKINIBWAI

12. E kona ni kabwakaki te raka iaon bukinibwai ake a tia ni bane ni kabwakaki man te raka n te ririki, n te mwaiti ae naki raka iaon nimaua te katebubua (5%) n te ririki, ma e na kariaiakaki iroun te Maungatabu ao te Tia Tau Mwin Boboti. Te raka are e na kabwakaki e na mwakuriaki man moan bongin te namakaina imwin tian bwakamwane n te bukinibwai teuana ma teuana. Te raka iaon bukinibwai, ngkana e kariaiaki, e na kabwakaki ni katoa ririki ma e na aki kaikoikoaki.

MWANEN TE BOBOTI

13. Mwanen te Boboti e na ti reke man:
- a) mwaitin bukinibwai ake a tia ni baireaki ae **\$20.00** iaon temanna te membwa;

- e) kaniwanga ke commission ao taian tiaati iaon bitineti ake a karaoaki ibukia membwa n aron are kona ni baireaki iaan **Oin-Tua No.14**;
  - i) karinimwane mairouia membwa;
  - o) tangomwane man tabo ake a kariaiakaki iroun te Tia Tau Mwin Boboti, n te koroboki;
  - u) taarau aika a kariaiakaki man te Bangke; ao
  - m) Aron kabaneakin te membwa – Ena kabaneaki te membwa ngkana eaki kakoroi mwin birimwane ke makuri,
  - n) E kabaneaki te membwa ngkana e kuneaki ni kabongana mwanen te boboti n akea riaina,
  - ng) mwaane riki tabeua ake a reke man ana waaki ni bitineti ke ana karikirake te Boboti aika a eti taekaia ni kaineti ma Tuan Kiribati ao man kariaiakaki iroun te Maungatabu.
14. E kona te Boboti ni karekei komitin iaon kaboan nako bwaai ma ake a karekeaki ao taian tiaati riki tabeua iaon iokinibwai ake a karaoaki ibukia membwa are e na karaoaki n te tai teuana ma teuana iroun te Komete ao ni kariaiakaki iroun te Maungatabu ao te Tia Tau Mwin Boboti.
  15. Te Boboti e na anganaki te mwaka ngkana e karekei tangomwane man botaki ake a karerekei aikai ni kona ni kabaei bwain nako te Boboti ma aia karekebwai membwa nako aan botaki aikai ni karokoa e tia ni bane ni kabwaraaki te tangomwane.
  16. Karin mwane mairouia membwa, are e kona ni kabwakaki te raka iaomia, ma e na aki raka iaon nimaia-te-katebubua (5%) n te ririki, n aron are kona ni baireia te Komete, e na karinaki n angana are katautaua te Maungatabu ao te Tia Tau Mwin Boboti.
  17. E ti kona n anaaki mwanen te Boboti ibukin karababaan oin ana waaki ma baike a katauaki iaan **Oin-Tua No.4** ao ibukin kateimatoaia taan mwakuri ma mwakuri ake a katauaki ibukin kawaakan itera nako n te aro ae akea iai te bakatae.
  18. Membwa n tatabemania nako ake a tia ni kakoroi nanon **Oin-Tua No.7** a na ti teuana aia rinerine ni bowin te Boboti. E aki kariaiaki te membwa n rinea te aomata temanna bwa e na rinerine ibukina n tain ana rinerine nako te Boboti.

TIANAKIN TE KABAEAKI

19. Kabaeakin te membwa e na tianaki nakon ana bukinibwai are e a tia ni kabwaka. E na bon teimatoa te kabaeaki aio n te maan ae teuana te ririki, imwin tian tokin te membwa ni kaaina te Boboti, ma ti ni kaeti ma tarau ake karaoi te Boboti n te tai are toki iai te membwa ni kaaina te boboti.

MAUNGATABUN TE BOBOTI

20. (1) Kabanean mwakan te Boboti e mena n te Maungatabu. Te Maungatabu n te ririki (Annual General Meeting) e na riai n teweaki iroun te Komete, (n aki iremwe imwin teuana (1) te namwakaina imwin reken te ribooti iaon ana akaunti te boboti ae tauaki mwina are e a tia n otetanaki iroun te Tia Tau Mwin Boboti ke te aomata ae rineaki irouna n te koroboki). E na riai n aki kerikaaki iaan waniua (8) te bong te katanoata imwain karaolan te bowi, ma te Te Tia Tau Mwin Boboti, e kona n te tai ae taku imwin tian otetanakin te akaunti n teweate Maungatabu ae raka (Special General Meeting) ao e na riai ni waaki n ti te arona naba ngke teweaki iroun te Komete.

(2) Maungatabun te Boboti ae karina (Special General Meeting) e kona n teweaki n te tai teuana ma teuana iroun te Komete, ao n reke te bubuti are tiainaki irouia membwa are e aki kerikaaki mwaitia iaan teuana-te-kanima-mwakoro (1/5) man mwaitia membwa ngkana botan mwaitia membwa n te Boboti e kee iaan teubua (100); ke irouia uangaun-ma-nimam (25) membwa ngkana teubua (100) ke e raka riki botan mwaitia membwa n te Boboti, bon taben te Tia Babaire n teweate bowi imwin kanakoakin te katanoata n aki kee iaan waniua (8) te bong imwain tain te bowi. Ngkana e aki teweate bowi te Tia Babaire inanon tebwima-uaa (14) te bong man reken te bubuti, membwa ake a bubuti te Maungatabu ae raka a kona n teweate bowi ma imwin kanoakoan te katanoata, are riai n iai inanona baike a tangiraki bwa a na maroroakinaki n tain te Maungatabu ae raka ae tangiraki anne ao ni irianaki ma taekana are e teweaki kioina bwa e aki kona n teweate Tia Babaire n aron are e tangiraki. E kona naba te Tia Tau Mwin Boboti ke temanna ane e anganaki te kariaia ma iroun te Tia Tau Mwiin Boboti, n teweate Maungatabu ae raka n te bong, te tai ao te tabo ane e baireia ao man baireia naba bwa baikara kanoan te Maungatabu ae raka anne. Te Maungatabu ae raka anne a na ti te arona mwakana ma Maungatabu ake a bon teweaki n arona are bon tataneiai te aba iai.

TE MWAITI AE RIAI N TE MAUNGATABU

21. (1) Rokoia te mwaiti ae **teniua-te-kamwakoro (3/4)** mani mwaitia ni kabane membwa n te Boboti e na riai ibukin waakinan te Maungatabu: Ma ngkana e teweaki te Maungatabu iroun te Tia Tau Mwiin Boboti ao e kona ni waaki te Maungatabu ma mwaitia membwa ake a roko.

(2) Ngkana e koro teuana (1) te aoa imwin te tai are e baireaki bwa e na moanaki iai te Maungatabu, ma tiaki te Maungatabu are e teweaki iroun te Tia Tau Mwiin Boboti, ngkana e aki koro te mwaiti are e tangiraki ibukin waakinan te Maungatabu anne, ao e riai ni kamaunaaki te Maungatabu anne ngkana e teweaki man aia kairoro membwa; ao ibukin Maungatabu ake a bon teweaki n arona are e bon tataneiai te aba iai e na riai n taonaki te Maungatabu anne nakon n te bong, te tai, ao te tabo naba anne n te wiiki are imwina. Taben te Tia Koroboki bwa e na katea te katanoata uabwi-uaa (24) te aoa imwin taonakin te moan Maungatabu, ao ngkana e koro teuana (1) te aoa imwin te tai are e na riai ni moanaki iai te kauoua ni Maungatabu ao e na kona ni waaki te Maungatabu anne ma mwaitia membwa ake a roko.

TE RINERINE N TE MAUNGATABU

22. Te titiraki ni kabane (ma tiaki bitaki nakon Oin-Tua) ake a tabekaki nakon te Maungatabu a na baireaki man angia aia rinerine membwa ake a roko ma n

rinerine. Ni kabane membwa bon ti tatabeua aia rinerine. Ngkana a koro mwaitin rinerine e na kona ngkane te Tia Babaire ni kamauna ana rinerine riki teuana irarikin are bon tataneiai iai. (Te rinerine e na karaoaki n te aro ae raba).

MWAAKAN AO TABEN TE MAUNGATABU

23. Aikai tabeua ma ibuakon taben ao mwaakan te Maungatabu aika a kakawaki:
- a) bairean ao butimwaeen rongorongon te akaunti n te ririki, beban kabaerantan te akaunti are e a tia n tuoaki, ao ana ribooti te Oteta;
  - b) kamatoan butimwaeia membwa aika boou.
  - c) rinanoan ao kariaiakan mwaitin boo ao arauanti ibukia kain te Komete ao taan mwakuri n te Boboti.
  - d) rinanoan ao kariaiakan mwaitin arauanti ke kabane-mwane ibukin mwamwananga ao mwebuaka ake ana kabwakaki nakoia kain te Komete ake a katabeaki ma wakin te Boboti.
  - e) rinanoan ao kariaiakan te Kataumwane n te ririki ibukin Karekemwane ao Kabanemwane ibukin kanakoana nakon te Tia Tau Mwin Boboti n aron ae tangiraki n te **Tua ni Kaetieti (Reg) No.41(c)**.
  - f) rineaia, kamotirawaia, ao kamwawaia kain Kometen te Boboti, ke taan tei ake a na tei ibukin te Boboti ni iri bowin boboti ke rabwata riki tabeua ake e kaainaki iroun te Boboti.
  - g) kariaiakan kaboan aba, auti, bwai ni mwakuri aika bubura ke mitiin ni kaeti ma te **Tua ni Kaetieti (Reg) No.54 (4)**.
  - h) tibwatibwan te raka n te ririki teuana ma teuana ni kaineti ma te **Tua ni Kaetieti (Reg) No.19**.
  - i) bairean ao kariaiakan karikirake aika boou.

MINITIN MAUNGATABU

24. Ni kabane baike a kakarabakauakinaki ke ni baireaki a riai n tauaki mwia ni kaokoroaki n te Boki ni Miniti ao ni karauaki ni karinanaki raoi n aron tein te ware, ao n tiainaki iroun te Tia Babaire ao te Tia Koroboki imwain kbwaraan te bowi. Teuana katoton te miniti e riai ni kanakoaki nakon te Tia Tau Mwin Boboti.

KOMETE

25. (1) E riai te Komete ni kaainaki irouia ...4..... ni ikotaki ma te Tia Babaire ao te Kauoman n Tia Babaire, ao ana taua nakoia inanon **teuana (1) te ririki** ke ni karokoa rineaia onean mwia. Membwa ake a tia ni motirawa a kona ni manga rineaki riki. E kona te Komete n rinea te membwa temanna bwa e na kanoa te

raran are e riki inanon te ririki. Kain te Komete are ai tiaki te membwa n te Boboti e riai ni kaaki nakoana bwa kain te Komete.

(2) Akea te membwa are e na kona n rineaki nakon te Komete ngkana teuanne/neienne e kakoauaki bwa e irekereke ma itera aikai:

- a) a oti n **Tua ni Kaetieti (Reg) 31(7)(a), (b), (c) ao (d) ao 31(8)(d)**, ke
- e) e a tia n reke n te bure ma imwin ana moti te kabowi ni irekereke ma te waaki ni kewe, ke kabuaan ke iraeen te mwane ke te bwai ao man katuaeaki n te mwane ke te kabureaki n te karabuti ke ni kauoua; ke
- i) e kakoauaaki bwa e a tia ni kabaneaki man ana mwakuri ni botaki n aekaia nako ni kaineti ma te aki mwakuri raoi; ke
- o) iai rekerekena ma itera ake taku te Maungatabu ke te Tia Tau Mwin Boboti bwa a kaitara ma ana waki te Boboti

MWAKAN AO TABEN TE KOMETE

26. Te Komete e na kamanenai ni kabane mwaka n te Boboti ma ti ake a kaokoroaki ibukin te Maungatabu, ao mani kabaeaki nakon are aki katauaki iai te kaetieti ake a kawenaeki iroun te Boboti n tain te Maungatabu ke n taian oin-tua, ma e a moa riki bwa ana iai irouia taian mwaka ao teia n aron ae oti inano:
- a) bwa ana taraia bwa booki nako ao mwin bwaai nako n aron are a taekinaki n taian kaetieti ao iroun te Tia Tau Mwin Boboti a riai ni kateimatoaki n taai nako.
  - e) bwa ana kakoauai bwa a kawakinaki raoi mwin akaunti aika koaua man eti, n tuaa te mwane are mena inanon baia ni katoa namwakaina ao man warebwai ni katoa tai n aron ana mwioko te Maungatabu ke te Tia Tau Mwin Boboti
  - i) ni wakin tuoan bokin nako te boboti iroun temanna are katauaki iroun te Tia Tau Mwin Boboti.
  - o) bwa ana taraia bwa kakoo (goods) ke mwakuri (services) ake a tangiraki irouia membwa ni kaineti ma ana waaki ni karikirake te Boboti a na tauraai ni mwaitia ke n aron karaoaia ae tau man te Boboti n taai nako.
  - u) n rinanoi bubuti ibukin kani kaainakin te Boboti.
  - m) n tewea te Maungatabu ni kaineti ma **Oin-Tua No.20**.
  - n) n rineia, kabaneia, ke ni kamotirawaia ke ni kaongotaekaia taan mwakuri n te Boboti.
  - ng) ni butimwaei karinmwane ao ni bairei taekaia, taia ao mwaitin te raka iaon karinmwane ao mwaiti ake a kabwakaki n tatabeutaaki ni kaeti ma **Oin-Tua No.16**.

- b) ni karekei tangomwane ma a kona n tiatianaki aikai man ana baire te Maungatabu ao te Tia Tau Mwin Boboti.
  - k) ni karaoi tuan bitineti aika uarereke ibukin tararuan waakin bitineti ke karikirake akanne.
  - r) ni karaoi ana waki ni bitineti te Boboti ake e na waki raoi iai ni kaeti ma oin-tua aikai, ma ae tabangaki riki boni karaoan raoi oin ana waki te boboti.
  - t) bwa ana taraia bwa mwin bwai ni kabane ma boki aika kakawaki a na aki kanakoaki ke ni kaotaki n akea ana kariaia te Maungatabu.
27. Inanon kabutan ana waki te boboti, e riai te Komete ni waki ma te iangoraoi ao te karaourau ao te mwakuri korakora n aekakia taan bitineti ni koaua, ao ana bukintaeka ibukin taian bua ma mwakuri ake a kaitarai nanon te Otenanti, Kaetieti, ao oin-tua aikai, aoa ana ti kateirakeia tan mwakuri aika bon tau ibukin kawaakan oin taben te Boboti n te anga ae aki kabane mwane.

MINITIN BOWIN TE KOMETE

28. Ni kabane baike a kakarabakauakinaki ke ni baireaki ni bowin nako te Komete a riai n tauaki mwia n te Boki ni Miniti ae okoro ao ni karinanaki raoi n aron tein te ware, ao n tiainaki irouin te tia Babaire ma te Tia Koroboki n te bowi imwin bwarana.

MANATIA/TIA KOROBOKI

29. E kona te Komete n rinea te Manatia man ana kariaia te Tia Tau Mwin Boboti, are e na riki naba bwa Te Tia Koroboki ao e na mwakuri ian ana tararua te Komete. E riai te Manatia/Te Tia Koroboki ni karaoi taabe aika a kateretereaki n **Tua ni Kaetieti (Reg) 50 ao 51** ao aikai tabeua ma ibuakon taabe akanne:
- a) tararuaan ao wakinan ana bitineti te Boboti, ao ngkana e riai ao e kona n tiainai beba ibukin te Boboti;
  - e) e na karaoi tabena ni kabane ake e mwiokoaki ke n anganaki iroun te Komete;
  - i) e na iri ni kabane bowin te Komete ao te Maungatabu n te aro bwa e na anga rongorongon ma ana iango;
  - o) e na karaoa te tararua ao ni kairia raoi tani mwakuri;
  - u) e na kawakin raoi bokin tauan mwia membwa ao man butimwaei ao ni kawenei imatan te Komete bubuti ibukin kaainakin te Boboti;
  - m) e na kanakoi taian kakao ibukin ana Maungatabu te Boboti ao ana bowi te Komete ni kaineti ma kai-ni-baire ake a baireaki iaan te Oin-Tua;

- n) e na katauraoi ao ni kabuti kanoan bowi akanne ao n iri naba bowi akanne; ao
- ng) e na tau i minitin bowi akanne.

AKAUNTANTI/TIA MWANE

30. Te Komete e na rinea te Akauntanti/Tia Mwane are e na mwakuri iaan ana tararua te Komete ao te Manatia, ao ni karaoi tabena aika a kateretereaki n te **Tua ni Kaetieti (Reg) No. 52**; ao aikai tabeua ma ibuakon taabe akanne:
- a) e na butimwaei mairoun te Manatia/Te Tia Koroboki ni kaineti ma te **Tua ni Kaetieti (Reg) No. 50(f)** mwaane ake a rikoaki iroun te Manatia/Te Tia Koroboki ao n anga te rititi ibukin kakoauan mwane akanne;
  - b) e na angan te Manatia/Te Tia Koroboki mwane ibukin kaitaran kabane-mwane ao ni karekea ma iroun te Manatia/Te Tia Koroboki te rititi ibukin kakoauan mwane akanne;
  - c) e na karin-mwane n ana akaunti te Boboti n te bangke taian mwane ake a riaon te mwaiti are e riai n tiku irouna ibukin kaitaran kabane-mwane n te mwaiti are e a tia ni baireia te Komete;
  - d) e na aki ikoti ke ni boti mwanen te Boboti ma mwane riki tabeua; ao n anga ke ni kaota mwaitin ana mwane te Boboti are e kawakinna irouna n taai ake a tangiriaki iai ma iroun te Komete, te Tia Tau Mwiin Boboti ke temanna are e anganaki e mwaka ibukin aio ma iroun te Tia Tau Mwiin Boboti;
  - e) na kateimatoai ni kabane bokin akaunti aika bwain te Boboti;
  - f) e na butimwaei karekemwane ao ni karaoi bwaka-mwane nako ibukin te Boboti ao man katauraoi ao ni kanakoi rititi ao beba ni kabane mwane;
  - g) e na taraia bwa anaetiruru mwin bwaai n aron rititi kanakoan kaako aika bubura ma baike a karaoaki ao ai te warebwai;
  - h) e na butimwaei karinimwane man ana kariaia te Komete ao man karaoi bwakamwane ngkana a butaki karin mwane;
  - i) e na kawakin mwanen nako te boboti n te tabo ae a rau raoi iai n arona are baireia te Komete man ana kariaia te Tia Tau Mwin Boboti, ao ni bairei kawakinan mwane ni kabane iroun te Tia Tau Mwin Boboti ake a raka mwaitia iaon ae tataneiai te aba iai;
  - j) e na kawakin n tabo aika rau iai boki ni kabane ma mwin nako bwaai ake bwain te Boboti; ao
  - k) e na karaoi mwakuri riki tabeua are e onimakinaki iai iroun te Komete.

MWANE N TABUI

31. A riai taan mwakuri ni kabane n te Boboti ni kaaina te KPF ao bwakamwane nakon te Mwane n tabui aio a riai ni waekoa ni kabwakaki.

AKEA TE TARAU

32. Ni kabane mwakuri ni bobwai ke karikirake ma membwa ao tabeman riki e na kamatoaki bwa ti n te mwane, ao akea te tarau ae e na kariaiakaki, ma ti man ana kariaia te Maungatabu ngkana iai noran riaina n te tai teuana ma teuana.

TIBWATIBWAN TE RAKA

33. Teuana te kamwakoro (1/4) man te raka are reke inanon teuana te ririki ni kakamwakuri, n aron kamatoana imwin tuoana n te ririki, e riai n uotaki nakon te Mwane n Tania. Nikiran te raka e kona ni kamanenaki n arona aikai:
- a) kabwakan mwaane iaon te Kabitare n te mwaiti ae aki raka iaon nimaua te katebubua (5%) n te ririki.
  - e) kanakoana ibukin baike a uruaki, auti, ke mwane tabeua ke itera tabeua ake taku te Maungatabu man kariaiakaki iroun te Tia Tau Mwin Boboti.
  - i) te mwaiti ae aki raka iaon tebwina te katebubua (10%) e kona ni kanakoaki nakon botaki n ibuobuoki ke buokan rerei.
  - o) kabwakan te boneti ke te bwai n tangira ibukin mwakuri n ibuobuoki ma e na baireaki nakon mwaitin are e a tia ni karaoia te membwa temanna ma temanna ma te Boboti. Ngkana iai te nikira imwin tian tibwatibwana n aron ae oti ieta e riai ni karinaki n te Mwane n Tania.

BITAKIN TE OIN-TUA

34. Ni kaineti ma te **kibu 10(1) n te Otenanti** ao te **Tua ni Kaetieti (Reg) No. 58**, ao bitaki ke onono nakon ana Oin-Tua te Boboti a kona ni karaoaki man irakin nanon itera aikai:
- (1) e na riai ni kabwataki te onono anne ni motin te Maungatabu irouia teniua kamakoroia (3/4) membwa ake a roko mani kona n rinerine ke ni kaotinano;
  - (2) e na karokoaki iroun te Tia Tau Mwiin Boboti, motin te Maungatabu ane e oti n Oin-Tua 34(1) ao n raonaki ma teniua (3) katoton te Onono nakon te Oin-Tua; ao
  - (3) e na tauaki mwin te onono anne iroun te Tia Tau Mwiin Boboti ao man kanakoa katoton te onono anne naon te Boboti.

KATOTON OIN-TUA, OTENANTI AO TUA NI KAETIETI

22 E riai te Boboti ni kawakin n ana aobiti katoton ana Oin-Tua, te Otenanti ao te Tua ni Kaetieti (regulations), n te aro bwa ana tauraoui ibukin noraia irouia membwa n te tai are a taku n tain ukin te aobiti.

TE AKAUNTI AO BEBAN KABAERANTAN TE AKAUNTI

23 Katoton te akaunti ma beban kabaerantan te akaunti ake a tia n otetanaki n te ririki ae nako ake a tia ni kariaiakaki iroun te Maungatabu a riai n tatauraoui n atuun aobitin te Boboti ibukin norakia irouia membwa inanon aoan te mwakuri.

KAMANENAN KANOAN OTENANTI AO TUA NI KATIETI

24 E aoria bwa baikara kanoan Oin-Tua aikai ma ana kabonganaki naba kanoan Otenanti ma Tua ni Kaetieti nakon te Boboti ni wakinan tabena ma mwakuriaia. Ngkana iai te kaun-tabu (inconsistency ke te conflict) ni kanoan ke mwakoron ke kibun te Oin-Tua ao te Tua Ni Kaetieti ke te Otenanti ao e na bwainaki are e taekinaki n te Tua ni Kaetieti ke te Otenanti.

.....

REGISTRAR OF COOPERATIVES' ENDORSEMENT

..... CS Ltd's By-laws approved by the members at their preliminary General Meeting held on .....and duly registered this..... day of .....2016.

.....

Mr Toani Takirua
Registrar of Cooperatives